

ŠTÁTNA ŠKOLSKÁ INŠPEKCIA

úsek inšpekčnej činnosti

Staré grunty 52, 841 04 Bratislava 4

Správa o stave a úrovni procesu a podmienok organizovania kurzov pre fyzické osoby, ktoré nezískali nižšie stredné vzdelanie

V stredných odborných školách (SOŠ) sa úloha sledovala pri 8 komplexných inšpekciách a pri 4 inšpekciách tematických zameraných na zistenie stavu personálnych, priestorových a materiálno-technických podmienok elokovaných pracovísk (EP), pričom školskí inšpektori v subjektoch kontrolovali organizovanie kurzov na získanie nižšieho stredného vzdelania v aktuálnom i v predchádzajúcom školskom roku. Z 12 SOŠ ich realizovali 4 školy (v Košickom kraji 1 štátna a 1 cirkevná, v Prešovskom kraji 1 súkromná, v Banskobystrickom kraji 1 štátna) s vyučovacím jazykom slovenským a vzdelávali sa v nich prevažne **žiaci z marginalizovanej rómskej komunity**.

V školskom roku 2018/2019 organizovali kurz 4 SOŠ¹ na 3 EP a z uvedených subjektov 3 súčasne aj v **kmeňovej škole** – do kurzov prijali 109 uchádzačov (z nich 74 sa vzdelávalo vo vzdelávacom programe nižšieho stredného odborného vzdelávania² – v dvojročných učebných odboroch; 6 žiakov³, v rozpore s právnou normou, navštevovalo 1. ročník vzdelávacieho programu stredného odborného vzdelávania; do kurzu bolo zaradených aj 29 fyzických osôb, ktoré neboli žiakmi školy).

V školskom roku 2019/2020 kurz (do termínu konania inšpekcií) realizovali 3 školy⁴ (v **kmeňovej škole** ich organizovali 2 subjekty, ďalší subjekt ich uskutočňoval na 2 EP) – celkom bolo do kurzov prijatých 90 uchádzačov (69 sa vzdelávalo vo vzdelávacom programe nižšieho stredného odborného vzdelávania; 2 frekventanti⁵, v rozpore s právnym predpisom, navštevovali 1. ročník vzdelávacieho programu stredného odborného vzdelávania; do kurzov bolo zároveň začlenených 19 fyzických osôb, ktoré neboli žiakmi školy).

SOŠ v Košickom kraji (štátna škola) v aktuálnom školskom roku zaradila do kurzu v rámci projektu *Odborné vzdelávanie znevýhodnených skupín obyvateľstva* aj nezamestnaných v evidencii Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny.

Subjekty **prijímali** na vzdelávanie záujemcov na základe písomnej prihlášky a fotokópie vysvedčenia z posledného ročníka základnej školy (ZŠ), v ktorom neboli klasifikovaní stupňom nedostatočný. V 1 SOŠ⁶ však doklady o absolvovaní predchádzajúceho vzdelávania netvorili súčasť prihlášky viacerých frekventantov a v ďalšej⁷ boli u niektorých uchádzačov fotokópie vysvedčení nahradené kópiou prihlášok na štúdium na strednú školu. Podrobnosti o stanovenej **organizácii** kurzov, ktoré sa uskutočňovali dennou formou štúdia, tiež externou večernou i diaľkovou formou v rozpätí od 3 do 10 mesiacov, sa nachádzali v školských vzdelávacích programoch alebo v osobitne

¹ Stredná odborná škola poľnohospodárstva a služieb na vidieku, Kukučínova 23, Košice; Cirkevná stredná odborná škola sv. Jozafáta, Komenského 1 963/10, Trebišov; Súkromná stredná odborná škola ELBA, Smetanova 2, Prešov; Stredná odborná škola obchodu a služieb, M. R. Štefánika 8, Krupina

² Vzdelávanie určené pre žiakov, ktorí neukončili vzdelávací program ZŠ v poslednom ročníku alebo posledný ročník ZŠ neukončili úspešne.

³ Súkromná stredná odborná škola ELBA, Smetanova 2, Prešov

⁴ Stredná odborná škola poľnohospodárstva a služieb na vidieku, Kukučínova 23, Košice; Súkromná stredná odborná škola ELBA, Smetanova 2, Prešov; Stredná odborná škola obchodu a služieb, M. R. Štefánika 8, Krupina

⁵ Súkromná stredná odborná škola ELBA, Smetanova 2, Prešov

⁶ Cirkevná stredná odborná škola sv. Jozafáta, Komenského 1 963/10, Trebišov

⁷ Stredná odborná škola obchodu a služieb, M. R. Štefánika 8, Krupina

vyhotovenom dokumente, ale 1 subjekt⁸ dokumentáciu o organizácii kurzu nemal spracovanú žiadnym spôsobom. Do vzdelávacích skupín v 3 sledovaných SOŠ⁹ neboli uchádzači zaradovaní podľa zohľadnenia posledného úspešne ukončeného ročníka v ZŠ a k úrovni ich vedomostí sa neprihliadalo ani pri určovaní dĺžky kurzu (*vo vytvorených skupinách mali najvyššie zastúpenie tí, ktorí úspešne ukončili 7. a 8. ročník ZŠ*). Jednotne nastavený učebný plán pre vzdelávaciu skupinu nezohľadňoval vzdelávacie schopnosti a možnosti jednotlivcov a rovnako v nadväznosti na rozdielne individuálne potreby nebol upravený ani obsah a rozsah učebných tém učebných osnov konkrétnych predmetov (*dodržaná bola zo strany škôl pri zaradovaní cudzieho jazyka do kurzov jazyková nadväznosť*).

Výchovno-vzdelávací proces v 2 SOŠ na EP i v kmeňovej škole zabezpečovali interní pedagogickí zamestnanci prevažne spĺňajúci požadované **kvalifikačné predpoklady** (v škole Prešovského kraja bol neodborne vyučovaný iba predmet technika; v škole Košického kraja občianska náuka), ale vážne nedostatky boli zistené v ďalšom subjekte¹⁰ Košického kraja (v predchádzajúcom školskom roku predovšetkým na EP, ale i v kmeňovej škole väčšina predmetov bola vyučovaná neodborne; v aktuálnom školskom roku bol organizovaný kurz len v kmeňovej škole a neodborne boli vyučované predmety dejepis, geografia, občianska náuka) a rovnako aj v SOŠ Banskobystrického kraja¹¹ nebola výučba v dostatočnej miere zaistená pedagogickými zamestnancami spĺňajúcimi kvalifikačné predpoklady (*neodborne boli vyučované predmety dejepis, geografia, chémia, biológia*).

Chyby, ktoré sa vyskytovali v **pedagogickej dokumentácii**, sa týkali najmä triednych kníh (v jednom prípade dochádzka účastníkov kurzu i záznamy o preberanom učive boli evidované v triednej knihe, ktorá nebola vedená na tlačive podľa vzorov schválených a zverejnených ministerstvom školstva; v inom subjekte vyučujúci v kurze triednou knihou nedisponovali vôbec – individuálne si zaznačovali dochádzku žiakov, ale preberané učivo nezaznamenávali; v ďalšej škole využívali pre zaznamenávanie údajov o dochádzke a učive tlačivo určené pre záujmový útvar), zároveň v 1 SOŠ absentovali katalógové listy žiakov. Kontrola dokumentácie súvisiacej s realizáciou a zabezpečením **komisionálnych skúšok** potvrdila, že rozhodnutia o povolení vykonať ich riaditelia škôl vydali a frekventanti ukončili kurz skúškou zo všetkých stanovených predmetov. Protokoly o skúškach boli vedené na požadovaných tlačivách a požadovaným spôsobom. Prílohou každého boli aj žiakmi vypracované úlohy/testy, ktoré pedagogickí zamestnanci opravili a s výnimkou 1 subjektu aj vyhodnotili podľa vopred stanovených kritérií hodnotenia. Náhodným výberom kontrolované zadania pre jednotlivé predmety preukázali, že boli pripravené v súlade s obsahovými a výkonovými štandardmi pre ZŠ. Pochybenia sa objavovali v zložení viacerých komisií pre komisionálne skúšky, v ktorých prísediaci členovia nespĺňali kvalifikačné predpoklady pre príslušný alebo príbuzný vyučovací predmet, v jednom prípade členovia komisií nedisponovali menovacími dekrétmi.

Frekventantom kurzu SOŠ (*okrem 1*) vydali doklad o získanom vzdelaní a prevzatíe **vysvedčenia**, v ktorom bolo uvedené, aký stupeň vzdelania získali, potvrdili absolventi kurzu podpisom, písomný doklad o vydaní vysvedčenia a jeho prevzatí absolventmi kurzu chýbal v dokumentácii školy Banskobystrického kraja¹².

V predchádzajúcom školskom roku (2018/2019) zo **109 prijatých** uchádzačov **ukončilo** kurz úspešne **69** (63,3 %) a po jeho absolvovaní žiaci z kontrolovaných subjektov pokračovali

⁸ Stredná odborná škola obchodu a služieb, M. R. Štefánika 8, Krupina

⁹ Cirkevná stredná odborná škola sv. Jozafáta, Komenského 1 963/10, Trebišov; Stredná odborná škola poľnohospodárstva a služieb na vidieku, Kukučínova 23, Košice; Stredná odborná škola obchodu a služieb, M. R. Štefánika 8, Krupina

¹⁰ Stredná odborná škola poľnohospodárstva a služieb na vidieku, Kukučínova 23, Košice

¹¹ Stredná odborná škola obchodu a služieb, M. R. Štefánika 8, Krupina

¹² Stredná odborná škola obchodu a služieb, M. R. Štefánika 8, Krupina

do konca školského roka vo vzdelávaní v tom istom ročníku a v tom istom učebnom odbore. Na základe splnenia podmienok prijímacieho konania bolo **44** (65,7 %) z nich **prijatých** do **1. ročníka** trojročných učebných odborov (*mäsiar, lahôdkar; viazač, aranžér kvetín; predavač; kuchár; hostinský, hostinská; agromechanizátor, opravár; strojní mechanik*) a 1 absolventka kurzu, ktorá nebola žiačkou školy¹³, bola prijatá (v rozpore právnym predpisom) do 1. ročníka vzdelávacieho programu nižšieho stredného odborného vzdelávania.

V aktuálnom školskom roku (**2019/2020**) do času konania školských inšpekcií bolo **prijatých** do kurzov celkom **90** záujemcov, pričom **5** (6,6 %) žiakov ho úspešne **ukončilo** (vzdelávanie organizované v 2 SOŠ¹⁴ v čase konanej školskej inšpekcie nebolo ukončené).

Záver

Organizovanie kurzov na získanie nižšieho stredného vzdelania školskí inšpektori sledovali v rámci vykonávaných komplexných inšpekcií v 49 ZŠ a v 8 SOŠ i v rámci tematických školských inšpekcií v 4 SOŠ (celkom v 61 školách). Uvedený druh vzdelávania realizovali iba SOŠ (napriek tomu, že z hľadiska pokrytosti siete, ale najmä z hľadiska personálneho mali v porovnaní so ZŠ nevýhodnejšie podmienky), pričom ho predovšetkým zabezpečovali pre žiakov dvojročných učebných odborov zo sociálne znevýhodneného prostredia/z marginalizovanej rómskej komunity na svojich elokovaných pracoviskách, a to najmä za účelom napĺňania učebných odborov žiakmi.

Kontrola pedagogickej dokumentácie potvrdila, že kurzy boli často organizované v rozpore s právnymi predpismi. Niektorých uchádzačov prijali školy na vzdelávanie bez fotokópie vysvedčenia z posledného úspešne ukončeného ročníka ZŠ (dostupnými prostriedkami nebolo možné overiť rok ukončenie školskej dochádzky frekventantov či získať informáciu o ich prípadnom zdravotnom znevýhodnení), vyučovací proces zaisťovali tiež pedagogickí zamestnanci nespĺňajúci požadované kvalifikačné predpoklady (viaceré predmety boli vyučované neodborne) a chyby sa objavovali vo vedení triednych kníh aj v zložení členov komisií pre komisionálne skúšky. K pretrvávajúcim nedostatkom patrila i skutočnosť, že SOŠ určovali dĺžku kurzu pre všetkých frekventantov v rovnakom trvaní (bez zohľadnenia posledného úspešne ukončeného ročníka v ZŠ), pričom učebný plán pre vzdelávaciu skupinu nebol modifikovaný, nezohľadňoval vzdelávacie schopnosti a možnosti jednotlivých žiakov (obsah a rozsah učebných tém nebol upravený v nadväznosti na ich rozdielne individuálne potreby). Z tohto dôvodu sa dalo oprávnene predpokladať, že absolventi vzdelávania nemali možnosť získať požadované kompetencie, vedomosti, zručnosti a postoje určené príslušnými vzdelávacími štandardmi.

K vážnym pochybeniam prináležalo tiež zistenie, že 1 zo sledovaných SOŠ prijímala do 1. ročníka vzdelávacieho programu stredného odborného vzdelávania (do trojročného učebného odboru) žiakov, ktorí nezískali požadovaný stupeň vzdelania (nižšie stredné vzdelanie) a následne ich zaradila do kurzu na jeho získanie alebo tiež prijala (v rozpore s právnym predpisom) absolventku kurzu z predchádzajúceho školského roka (nebola žiačkou školy) do 1. ročníka vzdelávacieho programu nižšieho stredného odborného vzdelávania (do dvojročného učebného odboru).

Z kontroly príslušných dokumentov ďalšej SOŠ¹⁵, ale aj z rozhovorov s vedúcimi pedagogickými zamestnancami vyplynulo, že v aktuálnom školskom roku (v rozpore s právnym predpisom) sa vzdelávali v 1. ročníku dvojročného učebného odboru 3 žiaci s diagnostikovaným mentálnym postihnutím aj napriek tomu, že škola nebola zaradená do Projektu experimentálneho overovania prijímania žiakov s ľahkým stupňom mentálneho

¹³ Súkromná stredná odborná škola ELBA, Smetanova 2, Prešov

¹⁴ Stredná odborná škola poľnohospodárstva a služieb na vidieku, Kukučínova 23, Košice; Stredná odborná škola obchodu a služieb, M. R. Štefánika 8, Krupina

¹⁵ Stredná odborná škola poľnohospodárstva a služieb na vidieku, Kukučínova 23, Košice

postihnutia – variant A do učebných odborov nižšieho stredného odborného vzdelania. Zároveň tento subjekt v 1. ročníku trojročného učebného odboru vzdelával 2 žiakov s mentálnym postihnutím, ktorí v predchádzajúcom školskom roku získali nižšie stredné vzdelanie absolvovaním kurzu (SOŠ ich neevidovala ako žiakov so zdravotným znevýhodnením).

Odporúčania a podnety

Riaditeľom stredných odborných škôl

- prijímať uchádzačov do kurzu na získanie nižšieho vzdelania na základe fotokópie vysvedčenia z posledného úspešne ukončeného ročníka základnej školy
- overiť a zohľadňovať vedomostnú úroveň frekventantov kurzu pri ich zaradovaní do vzdelávacích skupín
- stanoviť dĺžku kurzu pre žiakov s ohľadom na posledný úspešne ukončený ročník základnej školy
- neprijímať do 1. ročníka vzdelávacieho programu stredného odborného vzdelávania žiakov (*bez dosiahnutého požadovaného stupňa vzdelania*), ktorí na získanie nižšieho stredného vzdelania súčasne navštevujú kurz
- nezaraďovať na vzdelávanie do 1. ročníka dvojročného učebného odboru absolventov kurzov
- zaistiť odbornosť vyučovania jednotlivých predmetov v kurze
- menovať do komisií pre komisionálne skúšky prísediaceho, ktorý spĺňa kvalifikačné predpoklady pre príslušný alebo príbuzný vyučovací predmet
- zabezpečiť písomný doklad o vydaní vysvedčenia a o jeho prevzatí absolventom kurzu
- zaistiť vedenie pedagogickej dokumentácie na požadovaných tlačivách podľa vzorov schválených a zverejnených ministerstvom školstva (Knížnica vzorov pedagogickej dokumentácie a dokladov a archív platných vzorov)

Ministerstvu školstva, vedy, výskumu a športu SR

- vypracovať taký model vzdelávania na získanie nižšieho stredného vzdelania, ktorý nastavením obsahu a organizácie umožní každému absolventovi získať čitateľské a matematické kompetencie porovnateľné so vzdelaním poskytovaným základnou školou tak, aby mohol úspešne absolvovať 3-ročný učebný odbor